

Tre slægtled

på

Egebjerg mølle

gennem 100 år

1. Møllen efter "Møllebogen"

I "Møllebogen" (en stor bog), der udkom i 1930 med en beskrivelse af alle Danmarks møller står der om Egebjerg mølle følgende:

Ejer Anders Andersen f. 23 december 1874 på Egebjerg mølle (Død efter en ulykke på møllen 1921) gift 25 september 1900 med Anna f. Thomsen fra Jordrup.

Møllen, der er en hollandsk vindmølle, er bygget omkring 1850 af Møller Peter Christensen. Derefter har følgende ejere været på møllen, nemlig Møller Rasmus Andersen 1870 - 1901, hvorefter sønnen Anders Andersen overtog møllen. Sammen med mølleriet drives også bageri samt handel med korn og foderstoffer. Møllen har et vingefang på 36 alen, og der findes installeret en 20 HK dieselmotor. Endvidere er der et landbrug på 11 tønder land. Efter Anders Andersens død har enken fortsat virksomheden, der bestyres af sønnen Rasmus P. Andersen født 19. januar 1902, gift 24 juli 1927 med Inger f. Christensen.

2. Min Farfar og Farmor

Min farfar møller Rasmus Andersen (født 1835) og min farmor Karen Andersen (født 1836) kom begge to fra Krumstrup, hvor min bedstefar havde lært møllereri på Krumstrup mølle og min bedstemor været kokkepige på herregården Krumstrup.

Om dem skriver forstander Grønvald Fynbo fra Vestbirk højskole, der også havde haft sit barndomshjem på møllen, følgende i sine erindringer om de to fremtidige mølleejere:

"De var hæderlige og nøjsomme mennesker, og de havde åbne øre for den tids bedste ord i hjem, kirke og skole."

I 1870 købte de Egebjerg mølle og byggede beboelseshus (der var den gang ikke bolig til møllen). De indrettede det med rugbrødsbageri i kælderen, bolig i stueetagen og lavede malt til øl på loftet.

Der var 11 tønder land til møllen, og foruden selve mølleriet med at male korn til landmændene, drev de også foderstofhandel.

I bageriet bagte de nogle store 10 punds rugbrød, som blev solgt fra en dertil indrettet kasse bag på møllevognen, der alligevel kørte rundt til kunderne med det malede korn.

Dengang var det et samfund uden penge. For at male en tønde korn tog mølleren med sin "Toldkop", der var indregistreret hos toldvæsnet, et mål eller kop af hver tønde korn, der blev malet, som

betaling for arbejdet. Det samme var tilfældet med rugbrødet. Efter høsten indleverede landmanden rug til mølleren og fik så, i vinterens løb rugbrødene leveret - et bestemt antal kilo korn for det bagte brød. Nok en af grundene til, at der var bageri til flere af møllerne dengang.

Landbruget der hørte til møllen blev drevet alsidigt med køer, svin og de store heste til at trække møllevognen.

Vi er stadig i attenhundredetallet, og andelsmejerierne var ikke oprettet endnu. På de større gårde havde man ansat mejersker til at lave mejeriprodukter altså "Gårdmejerier", der var en forløber for andelsmejerierne. På møllen lavede bedstemor selv sit smør, og hun gik de ti kilometer til Svendborg med to store kurve på armene. Kvaliteten af det smør der blev lavet den gang, svarer nok ikke helt til vore dages produktion. Mælken blev hældt op i store fade og stod til næste dag for at trække fløde, så blev den skummet og fløden blev kærnet til smør. Et slidsomt arbejde uden el eller andre hjælpemidler eller form for afkøling. Endnu i min barndom i 1920'erne var der en halvkælder, som havde været brugt til "Mælkestue".

Hvor tit min bedstemor gik den lange vej, for at sælge sit smør, ved jeg ikke, men mere end en uges tid kunne smørret nok ikke holdes friskt, og turen til torvet i Svendborg har nok heller ikke forbedret kvaliteten, men sikke et slid. Også inden for landbruget var tingene i slutningen af attenhundretallet mere primitive. Det var ikke almindeligt med roer til kreaturerne, men der må have været lidt af en landmand i "den gamle møller" eller i hans kone, for de forsøgte sig med roer. Man såede roerne med en lille håndtrukket maskine. Frøene blev sået i en oppløjet fure og senere blev de plantet ud. Det var den måde man tyndede roer på den gang.

Det er kun nogle få eksempler på det primitive slid i mine bedsteforældres liv. At de også fik tid og kræfter til i følgende citat fra Grønvald n. "At have åbne øre for den tids bedste ord i hjem, kirke og skole", må man beundre dem for.

Det var den første generation af slægten på møllen og i den voksede to børn op. Min far Anders, der skulle blive den næste møller og en datter Kirstine vores elskelige faster, der blev gift med Anders Vedel og kom til at bo og leve i Slagelse.

I 1902 døde min bedstefar Rasmus Andersen, og da havde sønnen

Anders sammen med sin kone Anna f. Thomsen, der var fra Jordrup ved Kolding, overtaget møllen.

Min bedstemor som blev meget gammel, har jeg beskrevet, som jeg huskede hende efter hendes 80'års dag.

Ved overdragelsen blev det bestemt, at de gamle skulle have deres aftægt på møllen resten af deres liv med husly, mad, omsorg og pleje samt 300 kr. om året. og de skulle køres til kirke en gang om måneden.

Det blev til ialt 35 år for min bedstemors vedkommende, hun døde i 1935.

3. Minder om min farmor:

Karen Andersen (født 1836)

Min bedstemor, som hun altid kaldtes, husker jeg, som en gammel, blid kone.

Min allerførste erindring er bedstemors 80'års fødselsdag, hvor familien fra fjern og nær samledes og mange overnattede.

Bedstemor havde nemlig 2 søstre. Faster Sine, som var 2 år yngre og moster Grete, som var hele 12 år yngre og derfor altid, mellem søstrene omtalt som "Grete det barn", selv da de alle tre var oppe i firserne.

Min bedstemor og søsteren Sine døde i 1935 med en uges mellemrum, 99 og 97 år gamle.

I hele min barndom var bedstemor "på Aftægt", som det hed, og jeg husker hendes lyse varme stue med et stort trefagsvindue mod syd, altid fyldt med Pelargonier. I stuen var blandt andet to olietryk af Luther og Melanton (Fillip Melanton (1497 - 1560) en tysk munk og reformator, ven med Luther og Wittenburg.

I stuen var selvfølgelig hendes rok og hendes strikketøj, der var en meget fin kasse til brændsel, så fin at den måtte vi børn ikke sidde på.

Over hendes seng hang klokken, og der var altid en af børnene, der var villige til at spring op i sengen og trække klokken op. Og så havde bedstemor en sengevarmer, ikke en varmedunk, de kendtes ikke, men et monstrum, der lignede en overdækket kælk. Det buede låg eller tag bestod af en buet blikplade med huller i, og inde i "kælken" var der noget ildfast, og derind blev sat en lille rund metaldåse med tørvegløder, og så kunne hele herligheden sættes i sengen under overdynen.

Jeg husker ikke at der nogensinde skete noget med de tørvegløder,

men jeg kan se bedstemor tage gløderne i kakkelovnen med en ildklemme og anbringe dem i dåsen.

Vi børn elskede at smutte ind i bedstemors stue, så fortalte hun for os, om sine velmagsdage blandt andet om den gang, hun var på herregården Krumstrup og lavede med til alle folkene på et "åbent ildsted" vel næsten som bunden af en skorsten, fyldt op til bordhøjde. Gryderne hang så i jernkæder over ilden eller bålet, og røgen trak op i skorstenen.

Bedstemor fortalte også om en gang, hvor køerne havde haft "Mund og klovsyge", og de var så syge, så der blev kogt øllebrød til dem, og da det blev forår, blev de slæbt ud på marken på en "vognfjæl", de arme dyr kunne ikke gå, men bedstemor huskede, at alle dyrene blev raske, så historien endte godt.

Jeg havde et problem med dagligstrømperne, dem skulle vi selv stoppe, men hvis hullerne var blevet for store, tog bedstemor dem. og næste dag var der strikket nye fødder i dem.

Jeg husker, da vi omkring 1922 fik elektrisk lys. Det var en kæmpe forandring, bare at kunne trykke på knappen. I den forbindelse husker jeg, at bedstemor satte sin kurvestol op på bordet og selv kravlede der op for at se ved loftlyset. Dengang havde vi jo ikke læse eller hyggelamper.

Når bedstemor skulle i byen om eftermiddagen, var hun meget fin: En lang lysegrå kjole med vidde i nederdelen, der var kantet med plysbånd fornedet, for ikke at slides, der til Brunelsstøvler og en sort blondekappe på hovedet.

Jeg kan se hende med et bestemt greb i sømmen midt bag på nederdelen og en håndbevægelse op til højre hofte, for at løfte nederdelen op, så den ikke blev snavset.

I 1933 faldt bedstemor og brækkede et lårben; men hun kom jo ikke på sygehuset, hun lå i sin seng med to lange sandposer langs med det dårlige ben. Efter 14 dage i sengen kom bedstemor op at sidde i en stol, og hun lærte også at bevæge sig ved hjælp krykker utroligt. Bedstemor var alle dage et lille let menneske, og hun vejede nok aldrig over 50 kg.

En lillen erindring mere om min bedstemor:

I huset var der også en tøjstue, hvor skabe og "Dragkister" fyldte op langs væggene.

En dag, hvor bedstemor og jeg var der inde samtidig, sagde hun, nu skal du se, hvad jeg har i min øverste dragkiste skuffe.

Op tog hun en fin, fin natkjole med festoner og flåser:

"Den skal jeg have på når jeg er død".

"Og så har din mor lovet mig, at jeg skal få lov til at blive

stående her hjemme til begravelsen. Jeg vil ikke op i kapellet og stå og fryse".

Det var mange år, før det blev aktuelt, og bedstemor var ikke senil eller svækket, det var bare helt naturligt for hende, at den sag var ordnet.

Og sådan blev det.

4. Mine forældre

Min far

Allerede i 1921 døde min far, han faldt ned fra sviksttillingen på møllen og var død med det samme.

Fra min fars begravelsesdag mener jeg at kunne huske den specielle "møllerhilsen", som kollegerne på de andre møller viste den afdøde med en sidste hilsen. Den bestod i, at man "klædte møllen af" det vil sige stillede den uden sejl, som til fyraften, men i stedet for at sætte vingerne "i saks", der var almindelig hvilestilling, så lod man dem stå midt imellem, altså i ½ saks. Som elleveårig fattede jeg ellers kun lidt af omfanget ved, den store ulykke og sorg, der havde ramt familien.

Jeg har kun nogle få minder om min far, men jeg husker en kold vinterdag, hvor jeg var blevet sat til at gå efter hestene, der gik og trak bommen for tærskværket. Min far var kørt i byen i forretninger med "den grå", og der var nok gået et par timer, så ser jeg ham komme med ekstra fart på, køre direkte ind i mølleporten, og jeg hørte ham råbe en besked op i møllen. Og så kom han springende hen til hestegangen og sagde:

"Men går du da her endnu lille pige ?

Stik du nu ind til mor i varmen så skal jeg overtage det her". Som jeg sidder her og skriver ved jeg at det garanteret ikke har været på min fars dagsplan den dag. Men jeg er taknemmelig over at jeg kan huske det.

Min mor

Min mor Anna f. Thomsen havde altid været med i regnskabet og den daglige drift, og hun drev sammen med min ældste bror Rasmus (der var 19 år), virksomheden videre da min far døde.

På det tidspunkt var vi 8 børn i alderen fra 2 til 19 år, og der var min gamle farmor at sørge for.

Dengang var der ikke noget, der hed enkehjælp eller hjælp til børn, og heller ingen form for alderdomsunderstøttelse til min gamle farmor.

Der var ingen livsforsikring for min far, han var jo en ung mand på 47 år.

Mor havde en ukuelig livsvilje, og opgaverne var mange, men livet skulle jo gå videre.

5. Møllen

De første år efter mine forældre havde overtaget møllen ved jeg ikke så meget om. - Ude i verden trak det op til første Verdenskrig - I Familien var der født en søn: Rasmus Andersen, opkaldt efter bedstefaderen - senere op gennem årene blev det til en stor børneflokk på otte i alt.

I 1912 byggede mine forældre et stort nyt stuehus til afløsning af det gamle fra 1870, der var ødelagt af fugt fra loftet, hvor de havde lavet malt til øl (det vil sige korn der blev vandet og holdt fugtigt for at spire).

På den tid (1912) var der kommet en "maltgører", han kunne lave malt på en mere rationel måde:

Kornet blev fugtet i et cementkar, når det var spiret, kom det i en speciel ovn og blev tørret ved hjælp af varm luft. Når det var tørt kunne maltet opbevares i et tæt lukket rum, indtil det blev solgt.

Efter den tid lavede møllerne ikke selv malt, nu nøjedes de med at handle med den færdige vare.

Når malt dengang var så stor en handelsvare, var det fordi alle husholdninger selv bryggede deres øl i hjemmene.

Øl bestod af malt og humle, og det var almindeligt at få et glas øl, når mændene havde ærinde på stedet. Ølkanden stod altid på bordet og mølle gæsterne var selvskrevet til en omgang, i hvert fald når de kom ind for at betale regningen eller låne telefonen (mere herom senere).

6. Stuehuset

Tilbage til det nye stuehus, det kostede i alt 6000 kr. at bygge i 1912. Det blev lavet med kælder under hele huset, så der nu var større muligheder for bageri i den etage.

Stueetagen og førstesal var nu til beboelse, kun en del af loftet blev i perioder anvendt til at opbevare den rug, som blev indleveret og anvendes senere i bageriet. Rugen blev kastet det vil sige vendt med en stor kornskovl, men det var tørt korn og satte ingen fugt i huset, kun støv.

Der var 3 senere 4 værelser på loftet til børneværelser og gæster.

I Kvisten var gæsteværelset med en dejlig udsigt over de sydfynske øer, fra Langeland og helt om til Als.

I Gavlen der vendte ud mod møllen, var der to børneværelser. Der var en stor dobbeltseng i hvert værelse og der var vi så fire børn, to i hver seng.

Vi havde alle sengetid samtidigt og vi kunne have det vældigt sjovt. Vi kunne sagtens snakke gennem den åbne dør og det blev til mange ordlege. En af dem var, hvor mange pige- eller drengenavne, vi kendte der hed for eksempel Johanne, eller hvor mange pige- eller drengenavne, vi kunne huske, der begynder med for eksempel B eller N. "Skibet er ladet med" var også en god leg, hvor hele ladningen skulle begynde med samme bogstav; "S" sukker, salt, sirup m.m.

Vi er mange gange faldet i søvn til lyden af møllevingerne, der gik rundt næsten lige uden for vinduerne. Efter en vejrperioden med stille vejr, skete det ofte, at de arbejdede på møllen om aftenen og natten.

Nede i stueetagen var der masser af plads til køkken, spisekammer, en stor daglig spisestue med fast hjørnebænk, et langt spisebord hvor familien og medhjælpere kunne bænkes og i hjørnet ud mod køkkenet var der et lille bord til børnene.

Vi var, da vi var flest børn hjemme ca. 10-12 mennesker ved bordet hver dag. Resten af huset var så bedstemors stue, soveværelse, kontor, "tøjstue" og en stor stue til særlige festligheder.

7. Mølleriet

Mølleriet og handel med foderstoffer var også den gang (omkring 1920) omstændeligt og meget arbejdeskrævende. Transport af korn til og fra møllen foregik med hestekraft. Der stod tre heste i stalden to tunge jyske heste til det hårdeste slid og en lettere hest, som nærmest var min fars kørehest, når han ordnede forretninger i Svendborg og kun skulle have nogle enkelte sække med hjem. Ellers kom kornet fra grossister i Svendborg med jernbanevogn til Kirkeby station og der fra (ca. 4-5 km.) blev det hentet med hestevogn op til møllen og da var alle hestene i brug for den jernbanevogn skulle tømme i løbet af en dag.

"Kørehesten" kunne også bruges som tredje hest for møllevognen om vinteren, når vejene var glatte. Da møllen lå og ligger meget højt, var der nogle store bakker, at slæbe læssene op ad, så selv om hestene blev "brådede", så skoene ikke var så glatte, ja så kunne der godt blive brug for den tredive hest, når læsset var stort.

8. Dagligdagen

I begyndelsen havde min mor en ung pige til hjælp i huset, men efter hånden som pigebørnene blev større, overtog vi en del af arbejdet. I mark og stald var der også altid arbejde til pigerne og drengene. Vi havde mange pligter som børn som for eksempel: Der skulle pumpes vand op fra brønden til brug i bageriet. Det blev ved hjælp af et rør pumpet ind i en stor cementbeholder i en af kældrene og kunne derfra tappes ind i bageriet. Der skulle ca. 200 pumpeslag af pumpen til at fylde beholderen, og vi talte slagene for at vide, om der snart var nok.

Der skulle også bæres brænde ned til at fyre op med. Til ovnen blev der brugt lange kløvede træstykker på ca. 1 til 2 meters længde. De blev om aftenen lagt ind i den nu halvt afkølede ovn med en "Skydsel". Det blev bygget op med første lag træ på langs i ovnen og andet lag ovenpå på tværs. På den måde blev det til en jævn varme fordelt i hele ovnen, når der om morgnen blev tændt ild i træet. Det var voksent arbejde, og det var altid den, der stod for rugbrødsbagningen, der selv lagde brændet til rette i ovnen.

9. Bagning af rugbrød

Men børnearbejde var det at bære risbrænde ned til at fyre under gruekedlen med, og der skulle fyres under "dejvand", der skulle være lunkent og blev brugt til at røre surdejen op med. Den blev så rørt sammen med noget af melet (til det brugte bageren en lille dejspade), det blev dækket til, så det kunne stå og syrne til næste morgen, hvor det blev blandet med resten af melet og kom i æltemaskinen (som den gang før 1923 blev trukket med håndkraft). Når dejen havde hævet nogle timer blev den igen kørt igennem æltemaskinen og nu var der sat en tragt på, så det kom ud på et bånd, hvor man med et mål kunne skære den af i den rette størrelse. Så blev brødene lavet firkantede, smurt med olie på siderne og skubbet sammen på store borde - senere blev de vendt og stemplet.

Tidligt om morgenen var bageren begyndt at fyre i ovnen, for at den kunne være "klar", det vil sige stenene, som ovnen var bygget op af, skiftede farve, når de var tilstrækkelig varme. Når ovnen var "klar", blev de sidste rester af ilden (trækullene) raget ud i en beholder foran i ovnen, og ovnen underside "Hården" blev rensat.

Når dejen og ovnen var klar, blev der råbt op ad trappen og så

var det om at stille på minuttet for at få brødene i ovnen. Jeg husker ikke min far ved ovnen, men min ældste bror Rasmus, der ellers var blid og rar, kunne råbe op, når han stod med "Skydselen" og en anden bar brødene ud fra bordene. Der kunne stå (tror jeg) 14 brød i hver række, og han satte dem ind med to ad gangen, og så kunne der godt lyde et brøl: "to smalle", hvis rækken var ved at lukke, så de sidste to ikke kunne være der. Der var plads til 6 rækker ialt 84 brød. De skulle stå i tre timer - og så langt fremme på formiddagen (kl. 10-10.30) var det tid til at få en ordentlig fynsk frokost. Når rugbrødene var bagt blev de taget ud og vasket på undersiden og igen båret ind på bordene i det andet rum. Det var den daglige rytme i bageriet den gang. Dog blev der kun bagt 3-4 dage om ugen, senere skete der en større udvikling med bageriet, men der om senere.

En lille historie fra fortiden uden så meget kontrol og "papirusseri". Rugbrødsbageriet, som mine bedsteforældre oprettede i 1870, var åbenbart aldrig blevet registeret eller der var ikke udstedt næringsbrev til ejerne.

Det kom først for dagen 51 år senere, da min far døde og bageriet overgik til min mor. I de år havde der aldrig været fabrikstilsyn eller sundhedskontrol. *Sært at Sydfyn overlevede.*

En anden lille historie angående bageriet var, at på et tidspunkt omkring 1930 trængte bageriet til en ny æltemaskine. Mor syntes den var for dyr, for den skulle koste 600 kr. Rasmus og de andre unge fik det sat igennem og æltemaskinen blev købt.

Da Rasmus i 1970 lukkede forretningen solgte han æltemaskinen efter 40 års brug til min bror Svend for 600 kr. Senere blev den solgt til en keramiker.

10. Brygning af øl

Brygning af øllet var en større sag:

Dage før selve brygningen blev de to store tønder og alt hvad der skulle bruges af træværktøj (krogskål, strippen, karret, tragt og spande) skuret, skrubbet og skoldet med kogende vand fra gruekedlen.

Bryggedagen startede tidligt med at skolde det langhalm som skulle bruges indvendigt i karret som en slags si.

Karret blev sat op på en stor trefod. I bunden af karret var et afløbshul med en "spuns" (en træprop).

Så blev langhalmen arrangeret i bunden af karret. Oven på kom malt og humle og de 20-30 spande kogende vand, som karret kunne tage. Det skulle stå 3-4 timer og trække og kunne derefter tappes af og hældes i et stort eller to mindre kar for at afsvales.

Når øllet var nede på en bestemt temperatur, blev der sat ølgær på og det stod og gærede i et par dage, så blev gæren skummet af og tørret til næste brygning. Øllet blev nu tylltet det vil sige hældt i en mindre og en større tønde. I den største blev der lagt et bundt malurt (fra haven) og begge tønder blev forsvarligt lukkede med et firkantet spunslåg.

Øllet af den store tønde blev der første taget af den dag, man begyndte på høsten.

Det var altid rughøsten der kom først og rugen blev høstet med le og "bundet op" af en pige der gik bag efter ham der høstede og samlede kornet med en "kratte" til neg, som blev bundet.

En anden tradition ved brygning, var den at invitere naboer til aftenkaffen, den aften da øllet stod til afsvaling, før der kunne sættes gær på. "Kommer I ikke, vi skal alligevel våge over øl?". På møllen blev der vel brygget 3-4 gange om året, men der fandtes heller aldrig en flaske købt øl.

11. Juletraditioner på møllen

Jeg har omtalt ølkanden, som altid stod fremme til gæster, der havde ærinde på møllen.

Om julen "Juleaftensdag" skulle der være æbleskiver og kaffe til alle, så den dag havde mor æbleskivepanden i gang hele tiden. Panden kunne tage 13-15 æbleskiver ad gangen. Sidst på eftermiddagen, når der også skulle tænkes på familiens julemiddag, kunne det knibe lidt med børnenes interesse for gæsterne og æbleskiverne. Heldigvis var stegen stegt i den store ovn; men kartofler og rødkål, var der ikke rigtig plads til på komfuret. Vi vidste omtrent, fra år til år hvem og hvor mange der kom, og der var altid en der kom meget sent (efter børnenes mening). Så når "Ladegård" havde været der, kunne vi rydde op i spisestuen og dække bord til vores egen julefest.

Også med brød- og møllervognene havde de haft travlt. En stående bemærkning "Folk tror da heller ikke det bliver hverdag igen". Efterhånden samlede familie sultne og trætte, så juleaften var med adskillige halvsovende i lænestolene.

12. Telefonen

Den gang - stadig i 1920'erne var det ikke almindeligt, at folk havde telefoner i private hjem. Derfor var det også med i hverdagene på møllen, at naboerne kom for at låne telefonen. Også når der blev ringet til naboerne, foregik det til møllen med spørgsmålet om én af børnene ikke kunne gå med besked ??.

Vi børn var ikke så begejstrede for at løbe med telefonbesked, for det var langt omkring, selv om vi kunne gå tværs over eller langs markskellene. _ Det kunne også være i mørkningen, så "sivede" vi børn altid ud af stuen, når vi kunne høre på mors stemme i telefonen, hvad det drejede sig om. Selvfølgelig blev vi fundet og sendt af sted.

Der kunne da også være lyspunkter ved de pligter. En lille tildragelse: Der var bud til en af de gårde, der lå længst væk og vi var to små, der blev sendt afsted. Det var til helt nye folk, og de havde en bedstemor på besøg fra Lolland og tænk, hun gav os en hel krone - til deling - men så mange penge havde vi aldrig fået for et "telefonbud" - Normen var tak og et godt æble eller lignende.

13. Den elektriske strøm

I årene efter 1921 kom der for alvor gang i udviklingen, der dog også kom til at øge min mors vanskeligheder.

I året 1923 kom der elektrisk strøm til egnen, og det var en stor lettelse, med et tryk på elkontakten i stedet for alle de petroleumslamper fra hele det stor hus. Der var petroleumslamper fra bageriet, møllen, staldene, møllevognen og hele stuehuset. Som jeg sidder her, kan jeg huske ca. 10-15 lamper og flagermuslygter, der blev samlet på et bord i bryggerset hver morgen. De skulle renses, pudses og påhældes petroleum.

Det der også blev lettere var elmotorene til bageriet (æltemaskinen) og til tærskværket i laden.

Tærskværket var som før omtalt blevet drevet ved hjælp af en "hestegang", der var en aksel, som gik ud til en stor bom, hvor der blev spændt 2 heste for og så gik de rundt og trak bommen og dermed tærskemaskinen inde i laden. Det var en af børnenes arbejde at gå efter hestene med tømme og holde dem i gang.

Det med elektriciteten gjorde også at alle de større gårde, som før havde fået malet deres korn på møllen, nu anskaffede elmotore og kvarne, så de selv kunne male kornet.

14. Landbrugskrisen i trediverne:

Når gårde selv kunne male kornet gav det mindre arbejde til møllen og det var en af bekymringerne ved udviklingen.

En anden bekymring var landbrugskrisen i trediverne. Det kneb med at få pengene ind, og fra den tid husker jeg tydeligt betegnelsen "veksler", som kunderne fik, for at få deres gæld afdraget til tiden. Vekslerne var mor bange for, og hvis der var en skyldner, som ikke sørgede for at betale vekslen til tiden, ja så tog mor sin cykel og kørte ned - og fik som oftest pengene eller en fornyet aftale.

Min mors store indsats:

Mor havde sans for økonomi, og jeg kan ikke huske, at vi i hjemmet har manglet noget, trods "Landbrugskrisen", veksler og meget andet.

Der var et bestemt system med hensyn til børnenes penge, jeg kan ikke huske, at der var noget, der hed lomme penge til børnene, men fra den dag, vi blev konfirmerede og altså skulle arbejde hjemme hver dag, fik vi en måneds løn der svarede til, hvad vi kunne have tjent ude. Der var altid 3 - 4 af os hjemme på skift. og der var altid et stort skel mellem vore egne og forretningens penge. Det gjaldt helt ned til den bestemte skål, der stod i skuffen - til byttepenge, for de brød, der blev solgt ud af huset.

Jeg husker en nabo kone, der forbavset spurgte mor:

"Kan du godt have alle de småpenge stående der, når børnene frit kan komme i skuffen?"

Og mor svarede:

"Jeg har aldrig manglet nogen af småpengene".

Det var en af de måder, vi lærte at omgå penge på.

Systemet lå meget fast, der var aldrig noget ekstra, i form af penge, men heller aldrig noget om, at der ikke var penge til lønninger.

Jeg husker, hvordan jeg som 15årig var taget til tandlægen (der var ingen børnetandpleje den gang), og fået et overslag over, hvad det ville koste, at få tænderne gjort i stand. Det ville blive et beløb svarende til min månedsløn i 5 måneder, og mors kommentar var bare:

"Ja så må du jo afdrage pengene på den tid."

Mors motto:

"At lære børnene at bestille noget", lå lige så fast, som systemet med penge og lønninger.

Måske vil jeg i dag sætte et lille spørgsmålstegn ved det, at bestille noget, men den gang kunne det ikke være anderledes, vi var alle sammen en lille tak i tandhjulet, der holdt det hele i gang.

Vi lærte også meget tidligt, hvad fælles pligter og ansvar var.

Hjemmet blev ikke forskånet for andre ulykker end min fars død. Min næst yngste bror Svend, der var 9 år, da han i 1924 kom til skade på møllen. Han blev ramt i hovedet af en møllevinge.

Det kunne blive liv eller død, men han kom ikke på sygehuset, de turde ikke flytte ham, så han blev bare lagt ind i min fars seng. Jeg husker ikke, at lægerne ordinerede noget ud over ro og sengeleje.

Efter nogle spændende døgn, så det ud til at Svend ville overleve, og efter et langt sygeleje hjemme, kom han til en specialist i Svendborg, hvor han blev indlagt. Det viste sig, at det ene øre og balancenerven i den side af hovedet var beskadiget. Heldigvis kunne det med balancen trænes op, men hørelsen var for altid tabt på det ene øre.

Det skete i ugen før min konfirmation, så min konfirmationsdag, husker jeg ikke meget om.

Vi gik alle sammen i Egebjerg Friskole:

En 4 klasses skole, hvor vi gik i skole hver anden dag året rundt.

Regnet ud i tid, blev det altså treogethalvt års skolegang i alt. Mor var meget interesseret i Fri-skolen og med i bestyrelsen gennem flere år. Senere var vi også med i aftenskolen og til gymnastik. I forhold til mine senere ophold på højskoler m.m har jeg ikke nogen særlige erindringer om skolen i Egebjerg.

Mor var meget interesseret i, at vi (når det blev vores tur til at komme hjemme fra) fik en god plads.

Min første plads var i præstegården i Ollerup, hvor jeg som 16-17årig fik plads som kokkepige. Det var en gammel præstegård, den var uendelig upraktisk indrettet. Vi fyrede i syv kakkelovne hver dag, der var et stort uhyggeligt køkken med brændekomfur.

Fruen var meget kunstnerisk, blandt andet udstillede hun på Charlottenborg og hun lavede også en hel del fine traskærearbejder til kirkerne, både i Ollerup og annekskirken i Kirkeby. En datter var hjemme som stuepige, i det halvandet år, jeg var der. Husførelsen og madlavning interesserede familien sig ikke meget for, heller ikke for deres tyende, der altid tiltalte

provsten og fruen i tredje person. De havde altid piger fra sognet, så var de fri for at have dem inde til juleaften, hvor de fik fri og kunne tage hjem.

Hvorfor blev jeg der ???

Jo man blev i sin plads, ikke skifte i utide. Efter halvandet år fik jeg lov til af mor at få en plads hos forhenværende højskoleforstander Kristensen Randers i en villa på "Højskolebakken". Der var en hel del unge piger ansat, dels på skolerne, dels i lærerhjemmene hos højskolelærere. Vi havde det dejligt - lejlighed til at deltage i møder og underholdning om aftenen på skolen. Der blev også arrangeret gymnastik og svømning på gymnastikhøjskolen hos Niels Bukh.

Til de store efterårsmøder på højskolen fik vi fri alle tre dage, for at kunne deltage i møderne. Alle lærerfamilier og piger spiste på skolen i de mødedage, og vi nød, at være fri for pligterne i hvert fald udover det mest nødvendige. Også der i huset var vi to unge piger i et stort hus med masser af familie gæster; men der blev altid sørget for, at pigerne også oplevede noget. Det var en god tid.

Efter 2½ år, var det så igen min tur til at komme hjem, så den næste søster i rækken kunne komme ud. Jeg ville gerne blive ved med at følge de arrangementer, der var på højskolerne om aftenen, og jeg ville gerne køre de tre kilometer der ned; men det var ikke så let, for mor holdt på at vi skulle i Friskolen og følge aftenskole og gymnastik mm. i Egebjerg. Nok om det, der var da lejlighed til begge dele engang imellem.

Nu var aftalen med mor, at jeg skulle være hjemme et år og så tilmeldes, som elev på Ry højskole. Jeg havde selv sparet penge sammen til opholdet og blev tilmeldt til maj 1931.

Det år skete der også meget hjemme på møllen; men aftalen om højskoleopholdet blev holdt.

16. Landbruget:

Der er een del af arbejdet og dagligdagen på møllen, som jeg ikke har omtalt, og det er landbruget. Som før nævnt hørte der også jord og dermed landbrug til møllen. Der var i årenes løb handlet lidt med jorden, så det yderste var solgt fra, og der var købt 2-3 tønder land til, lige op til haven og selve grunden. Arealet var stadig omtrent det sammen, og besætningen bestod af de tre

nævnte heste, 5-6 malkekøer nogle kvier og grise.

Arbejdet ved landbruget var fordelt ret strengt, og hver havde ansvar for sit.

Hestene var møllerkuskens arbejde og ligeledes det grove markarbejde med jorden, som at pløje, harve, så og høste, som alt blev udført med hestekraft.

At passe køerne var så udpræget et pigearbejde, både med hensyn til malkning (det var før malkemaskinernes tid), så vi malkede "med hånd" og fodring af køerne 2 gange om dagen.

Mælken blev siet op i store spande på 80 liter. Mælken skulle afkøles så hurtigt som muligt. Spandene blev derfor sat i en beholder med koldt vand, og næste morgen hentede mælkekusken spandene, der blev kørt til mejeriet, hvor mælken blev behandlet. Så var der et stort arbejde med rengøring af spande, si og de store mejerispande. På mejeriet blev der taget prøver af mælken, og der var forskellige satser:

Første klasse var det almindelige, men det krævede en meget omhyggelig behandling.

Anden klasse var et større "tordenvejr" i hjemmet, for det var "sjuskeri". Rensning i staldene under dyrene var mandearbejde, så det havde pigerne ikke noget at gøre med.

Om vinteren, når køerne stod på stald, blev de fodret med roer, kraftfoder og hø, og så bar vi vand ind til dem fra vandposten. Om sommeren kom køerne på græs, og der kom noget "børenarbejde", for vi kunne godt nå at trække køerne i marken, før skoletid og flytte tøjrpælene, så køerne havde en rundkreds i græsset inden for tøjrlaget. Det tog cirka en halv time, at gå ned i marken med køerne, men så kom vi bare det tidligere op. Om vinteren havde vi andre pligter om morgnen før skoletid., det var noget med at feje baggangen og stille alle træskoene og sivskoene på rad og række.

Af selve markarbejdet var det først roerne, der blev radrenset med en hest for radrenseren, men resten med at tynde og renholde roerækkerne, det var pigearbejde.

Vi var som regel et par stykker sammen til de forskellige markarbejder, så det kunne være dejligt at arbejde ude - især i godt vejr.

Efter roerne kom høhøsten. Høet blev slået og vendt et par gange med hesterive og senere sat i stakke til tørring, det kunne være et varmt og hårdt arbejde. Senere kom kornhøsten, med rugen, som det første.

Efterhånden havde vi fået en aflægger, en maskine, som høstede kornet i stedet for leerne. Den kunne lægge kornet "på skår" og

så gik vi og bandt det i neg, der blev sat sammen to og to i rækker imod hinanden ca. 20 stk. i hver. Nu skulle det stå og tørre; men i regnfulde høstmåneder kunne det være nødvendigt, at vælte negene ud på jorden, så indersiden også kunne tørre.

Den gang var høsten meget mere tidskrævende og afhængig af vejret end i dag; men måske også lidt mere spændende.

Det næste markarbejde var optagning af kartofler og roer. Der betød vejret meget, for vi kravlede på knæene og samlede kartofler op i spande, og en regnvejrsdag kunne den tunge lerjord godt blive en fugtig affære.

På grund af at jorden var meget leret, havde vi ikke mange kartofler, kun til husbehov; men der skulle mange til i løbet af vinteren.

Roerne blev taget op og toppet af med håndkraft, det var Runkelroer og turnips.

Rytmen i roeoptagningen var den, at trække roen op med venstre hånd og kniven i højre - et rask sving og et huk med kniven, så toppen kom til at ligge i een række, og roen længere inde i en anden række, så man kunne køre i mellem rækkerne og lasse roerne på vognen.

Der var mange gode timer i marken; men det var alligevel rart om efteråret, når vi fik mere indendørs arbejde. Vi havde dengang meget mere føling med de forskellige årstider og afveksling i vort arbejde.

Efter høst var der altid en kæmpestor vask, blandt andet noget høsttøj, som kun blev brugt i den tid. Vi havde "Høstarmer" (ikke "Skånearmer" til at bruge over kjoler med korte ærmer, når vi gik og "bandt korn op", ellers blev armene helt ødelagt af rifter fra strående. Vi havde også store høstforklæder lavede af kasserede skjorter fra bageriet eller møllen.

Storvask foregik normalt en gang om måneden og den forberedtes dagen før med at pumpe vand ind i en vand-beholder (omtalt som børnearbejde), hente masser af risbrænde ned til at fyre under gruekedlen med og ellers sortere vasketøjet i "finvask" lægge det i blød hver for sig. Og den store portion grovvask som senere blev sæbet ind med grøn sæbe og kogt i gruekedlen natten over. Det var mest alle de hvide arbejdsskjorter og bukser fra bageriet og møllen. Der kunne være mange stykker.

På vaskedagen blev tøjet trukket op af gruekedlen og i vaskema-

skinen, der var en lukket beholder med en vinge inden i og et håndtag udenpå. (Jeg husker svagt en af de gamle "vuggemaskiner").

Vaskemaskinen blev trukket med håndkraft og der var et bestemt antal omdrejninger, der skulle til. Senere fik vi elmotoren til hjælp.

Derefter kom tøjet over i en balje med et vaskebræt i. Der blev det så vasket med håndkraft, før det blev skyllet og kogt anden gang.

Så kom turen til det kulørte bomuldstøj og uldtøjet. Det sidste fik en særlig nansom behandling og måtte endelig ikke komme i berøring med koldt vand.

Strygning af tøjet foregik med specielle strygejern, der blev fyldt op med trækul (rest fra ovnen). Jernet skulle tit fyldes op, så der hele tiden var glødende trækul i dem, for at de kunne blive ved med at være varme. Vi havde også en stor rulle med kampesten, der blev sengetøj og duge m.m. behandlet.

Den gang var det en husmors stolthed, og blev vurderet som et tegn på dygtighed, når vasken var blændende hvid.

For at opnå den blændende hvide farve, tilsatte man sidste hold skyllevand "Blånelse", et lyseblåt farvestof, som gav vasketøjet et særligt skær ("Ultramarin").

17. Branden:

Den gang havde vi på Sydfyn en del mænd "der gik på valsen". Mest var det nok teglværksarbejdere, der arbejdede på et af de syv teglværker, der lå i omegnen 7-8 kilometer fra mit hjem.

Der var nogle varme teglværkssovne, og de virkede som vinterhi; men der skulle jo også mad til, og det vandrede de rundt og fik. Mor må have haft en høj stjerne i den forsamling. I hvert fald gik de aldrig hendes dør forbi. To gamle særlinger "Svante og Barfod" var som regel så heldige, at komme lige til eller efter spisetid og levningerne, særlig varme kartofler forsvandt som dug for solen. Det var drengenes fornøjelse at råbe ind ad køkkenvinduet "Så mor nu kommer dine pensionærer". - Desværre var der også unge mennesker, der blev trætte af et regelmæssigt arbejde og kom ind i "det frie liv" med flasken (den gang var der jo ingen socialhjælp af nogen art) og det var ikke almindeligt, at børnene kom på efterskole eller lignende. Underligt nok i den store friskolekreds med ca. 100 børn. - Også der må min mor have været lidt ud over det almindelige, hun sørgede for at i hvert fald pigerne kom på højskole.

I efteråret 1930 havde der gået nogle rygter om, at en "tjenstedreng" var forsvundet fra sin plads, og ingen vidste, hvor han var blevet af.

Den 11. november skulle familien på møllen til begravelse med en forhenværende lærer, og af den grund var mor og Rasmus begyndt meget tidligt i bageriet. Ved firetiden opdagede Rasmus, at der var ild i stalden og tagpladerne var allerede ved at sprænges af varmen.

Allerførst blev selvfølgelig alle de sovende mennesker vækket, og i telefonen blev brandvæsnet tilkaldt.

Jeg var rundt og råbe op, og min bror Karls første fornuftige ord (med kun det ene ben i buksebenet) var "Hestene".

Heldigvis fik vi alle dyrene ud så nær som en lille kalv, men det var en frygtelig dag.

Politiet kom også til og vi var alle sammen i forhør, for politiet var temmelig sikre på, at ilden var opstået i høet over stalden; men hvordan ??

Dagen gik, og hen på eftermiddagen kom de to politifolk ind og ville tale med mor. De spurgte om nogen af familien savnedes, eller om mor havde haft en ung mand i arbejde ?

Så kom det endelig frem, at de havde fundet resterne af et menneske, der ude.

Ingen vist hvem det kunne være, og han var ikke til at identificere.

Hans historie sluttede med, at offentligheden fremskaffede en kiste, og han blev begravet på Kirkeby kirkegård. Til hans begravelse kom der en mand fra Tåsinge, og han udtalt ved graven "Ja nu vil jeg håbe, at det er dig (og så kom der et drengenavn) der ligger der".

Men tilbage var så brandstedet, heldigvis var stuehuset og møllen ikke brændt; men dyrene skulle jo i hus, og den frygtelige brandlugt, ja den holdt sig hele vinteren, så snart det var tøvejr. Det viste vi heldigvis ikke den dag.

Hestene blev der lavet en primitiv stald til i resterne af stalldruinerne og grisene blev sendt til slagtning, men så var der kørerne. En gårdmand fra Egebjerg havde købt en lille ejendom, hvor jorden blev drevet sammen med gårdens jord. I stuehuset boede en meget gammel kone: "Trine Bøks", og i en lille lejlighed ovenpå boede et fodermesterpar, der arbejdede på gården.

En lille anekdote om samme "Trine Bøks".

Det var i radioens barndom i 1930. Ovenpå hos fodermesterfamilien havde de en radio; men den brød Trine sig ikke om, for der var kun dansemusik og andet halløj i den. Nej så gik Trine ned til naboen, for i deres radio var der både gudstjeneste og andet godt. Det var en rigtig radio.

Stalden stod tom, og den kunne med lidt forbedring bruges til de 6 køer, der var blevet husvilde ved branden. Den ordning fik mor tilbudt og sagde ja tak, selv om forholdene i stalden var meget gammeldags og primitive. Selvfølgelig skulle vi selv passe køerne der nede 2 kilometer fra møllen. Der blev jeg så ansat som fodermester, malkepige, staldskitskraber mm. Det varede hele vinteren fra den 11. november til foråret kom, og køerne kunne komme hjem på græs.

Imens var oprydningen i fuld gang; men da det var vinter, blev det med forsinkelser på grund af frost og kulde.

Først i august 1931 kunne der holdes rejsegilde på den nye lade.

På selve møllen var der også store reparationer, blandt andet var der eftervirkningerne fra Første verdenskrig, hvor man ikke kunne indføre en amerikansk træsort, som var særlig egnet til møllevinger. Derfor trængte den ene "arm" altså to vinger (der går gennem en aksel på hatten) til fornyelse. Møllearmen skulle være 36 alen lang. Den blev om sider skaffet og sat op. Møllevingerne var monteret med lærreds sejl, og dem syede mor reb på. De sejl bestod af det kraftigste tvistlærred, som kunne fås. De blev målt ud med et gammeldags alenmål, det er en træstok med målene mærket med små perlemårstifter. Et centimetermål var ikke korrekt nok. Når sejlene var målt ud, blev der syet reb på, langs alle kanter og med bestemte mellemrum blev der sat ståløjler fast i rebet, til at tøjle sejlene fast på møllevingerne med.

Det var et større og betydningsfuldt arbejde, for rebene måtte ikke sno, så ville lærredet krølle omkring rebet og slides imod træet på vingen.

Jeg tror at der blev syet to nye sejl hvert år, altså må de have kunnet holde i to år.

Jeg husker, at mor var ude i gården for at se de nye sejl, når de første gang var sat op på vingerne og gik rundt.

18. erindringer om et gammelt ægtepar

Nede ved det yderste af vores mark, lå der et lille gammelt hus med stråtag og bindingsværk, og haven fyldt med humlestænger, det var høje stænger, som humlen voksede op ad.

Inde i huset var der i den ene ende plads til to køer og en stor gammel hest.

Man kom ind midt på langsiden af huset, og ind i et bryggers med lergulv, og derfra ind i køkkenet også med lergulv og et meget primitivt og gammeldags interiør. I stuen stod alkoven, rokken og en fast bæk.

"Johan Mari" var en nydelig, slank og rank kvinde altid i lange kjoler og med et stort langt forklæde.

Ole med langt hvidt skæg - a.l.a julemanden.

De var rene og pæne begge to.

Der var vel ca. 2-3 tønder land til huset, og det passede "Johan Mari". Hun satte sine to køer ud på græs og lugede roerne m.m.

"Johan Mari" med køerne var et billede for sig, for de køer blev ikke koblet sammen, som andre køer. Nej de gik i et langt tøj, den ene foran, den anden bagved "Johan Mari" og det skete i et adstadigt tempo med hyggesnak og en lille bid græs i vejkanterne. Ole gik på teglværket i Stenstrup, det meste af året. Der var 8 kilometer derover, og han gik. Det var hjemmefra om morgenen ved femtiden og hjem ved syvtiden om aftenen. Den gang arbejdede de fra kl seks til 18 og begyndte om foråret, så snart frosten var af jorden. Han passerede møllen og fulgte så markvejen.

Jeg kan se ham komme med "madtejn" (en oval træske til mellemstæderne) i hånden og en ølflaske i en snor om halsen.

De var dengang meget gamle begge to, og deres børn var forlængst blevet voksne og rejst hjemmefra, så dem har jeg ikke kendt.

Ole havde tit ærinde på møllen, for eksempel når han skulle låne telefonen for at ringe til dyrlægen eller lignende. Ole var ikke så glad for den telefon. Man skulle ringe op til centralen og bestille nummeret.

Men en dag gik det galt, for Ole var så optaget af, at han skulle fortælle dyrlægen, at kvien, som havde fået kalv, nu endelig var kommet af med efterbyrden. Ole ringede bare på telefonen, og da han får centraldamen, råbte han:

"Ja nu er så skarnet glit".

Det endte gerne med at en af os ringede op for ham.

Ole gik hele sit liv med blå hjemmestrikkede uldsokker i træskoene, men de var strikkede med hvid tå og hæl. Hvorfor?

Måske var det sundere for fødderne.

Når ole kom på møllen, satte han, som alle andre traskoene i baggangen, hvor der altid stod nogle par sivsko til at gå ind i stuen med, derfra ved jeg det om de blå sokker.

To erindringer om Ole må også med for at give et helt billede af ham og hans forhold til vores familie.

Den nat da låden brændte derhjemme, var Ole også vågnet, og hans første tanke var "de stakkels dyr", de er nok ikke kommet ud, for det var ved 3-4 tiden om morgenen. Og Ole står op og giver sig på vej for at se, hvor galt det ser ud; men heldigvis møder han hestene på markvejen, og da han kommer nærmere, er også køerne og grisene ude på markerne. Der faldt en stor sten fra Oles hjerte, for dyrene var jo helt hjælpeløse, når de var bundet.

En anden erindring:

Den dag min far var død, så jeg Ole stod ude i gangen og græd, det gjorde et dybt indtryk på min elleveårige verden:

Det måtte være meget alvorligt, det der var sket.

Jeg har aldrig set to mennesker sammen med andre i nabolaget eller i foreninger. De var i hjemmet og havde nok i det, tror jeg.

Jeg har kun været inde hos dem nogle få gange - nok med en telefonbesked.

Deres gamle hus er senere blevet brugt til en slags kunstbod, hvor turister og andet godtfolk kunne komme og købe ting og sager.

19. Tredje generation overtager møllen

I løbet af tredive år skete der store forandringer i familien. Vi otte søskende, født mellem 1902 og 1919, var ved at være voksne, vi blev gift, og fik vore egne hjem. Men jeg holder mig til overskriften og fortæller om dem, der førte virksomheden videre.

Rasmus, den ældste af flokken og "Den tredje møller", havde købt et hus i nærheden og stiftet familie med Inger, hans kone og i de nærmeste år tre små dejlige piger. Han og mor drev stadig forretningen videre.

I 1935 døde min bedstemor, 99 år og mæt af dage.

Min mor følte sig efterhånden træt efter alle de år med ansvar og arbejde for de mange.

Og i 1936 overtog Inger og Rasmus forretningen og flyttede over på møllen.

Mor havde altid haft mange mennesker om sig, og hun kunne ikke tænke sig at komme til at bo alene. Mor blev boende i de værelser, der indtil ½ år før, havde været min bedstemors. Der var stadig traditioner og visioner om de gode gamle dage. Mor var 56 år på det tidspunkt, og efter en tid, hvor hun fik den frihed, som hun nok havde sukket efter, så dukkede energien op igen; men manglede de nære opgaver. Mor rejste rundt til vi andre søskende og hjalp, hvor der var brug for det; men det var svært for mor, at erkende pensionisttilværelsen. Mor kom aldrig til at bo alene, de sidste år var hun på Falsled plejehjem, og der faldt hun endelig til ro og havde nogle fredelige og gode år.

Mor døde i 1962.

I 1936 begyndte så tredje generation, og der var stadig brug for energi og nye ideer. Udviklingen gik hastigt videre.

Møllen var nu nærmest blevet en form for foderstofhandel, da folk nu selv malede deres korn, og efterhånden, som bilerne kom til, ændrede det sig også til, at kornet blev bestilt pr. telefon, hos grossister i Svendborg og derfra kørt direkte ud til forbrugerne. Bageriet, der hidtil kun havde bagt rugbrød, franskbrød og tvebakker blev nu udvidet. Der blev købt en brødvogn til trediehesten, og så kørte man længere omkring og solgte brødet. Efter krigen blev der ansat en bagersvend, og så blev der satset på omsætningen i bageriet. I året 1946, lige efter krigen, blev der købt en stor brødbil, og min næstældste bror Karl blev ansat som salgschauffør og kørte nu hver dag rundt og solgte varerne

fra bageriet. Karl havde selv et mindre landbrug og havde hidtil kørt møllelevogn og passet møllerens landbrug. Nu blev landbruget forpagtet ud efter et par år blev hestene solgt. Senere er jorden også solgt fra.

Inger og Rasmus fik fem børn ialt, fire piger og som den yngste en dreng. En af pigerne blev konditor, og sønnen Henning har i dag to store bagerier et i Ollerup og et i Svendborg.

I 1970 lukkede Inger og Rasmus forretningen på grund af alder, ingen af børnene havde lyst til den form for virksomhed, som udviklingen var løbet fra.

Møllen, stuehus og ladebygning blev solgt til Inger og Rasmus' dattersøn : Lærer Flemming Rasmussen, der flyttede ind sammen med sin kone Kirsten.

20. Overgang til møllerlaug:

En ny epoke af møllens historie begynder og i den sker der store forandringer. Møllen var efterhånden blevet noget forfalden, vingerne var taget ned; men den nye ejer var fyldt med energi og ideer.

Der blev dannet et møllerlaug, og Flemming har som formand brugt en masse tid og kræfter på at skabe interesse for, at få møllen ført tilbage til dens oprindelige udseende.

Ved at banke på forskellige døre har møllerlauget virkelig formået at skabe en egns interesse for igen at få vinger på møllen. Da den ligger så højt med en vidunderlig udsigt har man nærmest tænkt, den som et fremtidigt udflugtssted. For at få tilskud fra de forskellige fonde, blev selve grunden, som møllen ligger på, adskilt fra den øvrige grund, og skødet blev overdraget til møllerlauget ved den nye formand teglværksejer Finn Andersen.

Ved overgivelsen af skødet for et par år siden var ca. 200 gæster mødt op. Møllen blev også juridisk en selvstændig enhed.

Utroligt mange her sponsoreret og ydet tilskud i form af materialer, kørsel mm.

Egebjerg kommune har ydet penge fra en arv, på 50.000 kr. samt arbejdskraft i form af kommunens arbejdsløse.

Hvidkilde gods har givet egetræ til svikstillingen eller omgangen uden på møllen.

Nogle steder har de haft murene nede helt til grunden på grund af fugt.

Det hele lyder nærmest som et eventyr; men der er langt igen.
Vi håber at møllerlauget må bevare interessen, så de ser
resultatet af deres store arbejde.